

Identitet i paradoks

Ivan Milenković je jedan od retkih podvižnika koji se unazad već više od deceniju upustio u nezahvalan posao čitanja, prikazivanja i procenjivanja filozofskih štiva, i tako i sam postao gotovo nezaobilazna kulturna "činjenica" i referentno mesto zainteresovane intelektualne javnosti. U izdanju Karposa nedavno je objavljena zbirka njegovih tekstova pod nazivom *Filozofski fragmenti*

Predrag Krstić

Nije lako prikazati jednu knjigu prikaza – koja prikazuje uglavnom knjige. U ovom slučaju to posebno znači prikazati čitavu jednu hroniku svetske i domaće filozofske (i književne) scene i hroniku svetskog i domaćeg čitanja. I jedan istovremeno strastan nagovor na mišljenje i njegovu u delo stavljenu tekstualnu praksu. Možda je najbolje poći od "činjenica". Prva činjenica je da je Ivan Milenković jedan od možda dva retka podvižnika koji se unazad već više od deceniju upustio u nezahvalan posao čitanja, prikazivanja i procenjivanja filozofskih štiva, i tako i sam postao gotovo nezaobilazna kulturna "činjenica" i referentno mesto zainteresovane intelektualne javnosti. Činjenica je takođe da je on odlučio da izdvoji nešto od tog bogatog materijala i stavi ga između korica. Ti

on odlučio da izdvoji nešto od tog bogatog materijala i stavi ga između korica. Ti tekstualni fragmenti, koji su nekada imali samostalnost novinskih i časopisnih priloga, sada su organizovani u četiri dela jedne knjige koja ih i objedinjuje i čuva ili čak i naglašava u njihovoj autonomiji. Prvi deo sačinjava autorovo ogledanje na i ogledanje sa najprominentnijim misliocima savremene svetske filozofske scene. Probrana imena (Agamben, Bart, Fuko, Habermas, Sloterdajk, Niče...), lukavo izvučena na korice knjige, svedoče o filozofskim izvorima i inspiracijama, koje se pregledno koliko i nadahnuto obrađuju. Drugi deo knjige pretresa domaću filozofsku produkciju dvadeset prvog veka, a izbor takođe predstavlja tek jednu moguću, ali svakako ne najrđaviju reprezentaciju onih autora koje Milenković može ne samo da kompetentno prikaže nego i da s njima plodno komunicira. Treću grupaciju čine tekstovi koji su posvećeni književnim ostvarenjima, ali niti su zbog toga manje filozofični, niti je uostalom ta podela, osim u svrhe ovakve provizorne klasifikacije, bitna tamo gde se "računa samo tekst". Četvrti deo (*Theatrum philosophicum*) sačinjavaju prilozi posvećeni ne striktno pojedinim knjigama, već "idejama", i to prevashodno političkim idejama: naglašeno angažovanim odgovorima na izazove politike, koji su, prema Milenkovićevom mišljenju, neodvojivi od one odgovornosti koju filozofija sebi stavlja u zadatak.

Filozofiranje se sa *Filozofskim fragmentima* ne plaši da uđe u polje javnosti i da kritički funkcioniše u njemu, a kao takvo onda ne beži ni od toga da se i samo izloži kritici. Ali nije samo reč o (francuski intoniranoj) tradiciji filozofske angažovanosti, koja nije uvek ishodovala srećnim ishodom ni po filozofe ni po angažman, već o onoj odgovornoj angažovanosti kojoj filozofija ne služi kao pokriće za ostvarenje neugaslih afiniteta za političku moć, o angažovanosti koja u javnom prostoru ne nalazi ostvarenje vlastite projektoljubive intencije nego pre pobudu i predmet mišljenja. Iz javnosti i uvek određene situiranosti, a ne odozgo sa kraja istorije i sa bezvremenim zaledem presuditeljske učenosti, van obora esnafske i ma kakve unapred posvećene sigurnosti, ovo rizično i dakle jedino dostojno mišljenje nastupa odvažno, uz onu prodornu (auto)refleksiju neužljebljenosti u ma kom osim prolaznom i (kon)tekstualnom uporištu, u onom "profanom" u kojem i na kojem se jedino odlučuje, uvek iznova. Iza takvog pristupa i zahvata onda uvek stoje jedna koncepcija filozofije i politike, kao što i prosijava sasvim uobličena posle iskušavanja na najtežem materijalu, modelovana u skladnu a ipak neuhvatljivu i tankočutnu građevinu. Celina knjige je više od sabranih delova, ali njena fragmentarnost ujedno ostaje protivotrov onoj celini koja bi da proguta sve od sebe različito i ništa ne ostavi neintegrisanim.

FILOZOFSKI FRAGMENTI

Ivan Milenković

Agamben
Arent
Bart
Deleuz
Derrida
Fuko
Habermas
Hajdeger
Muzil
Negri
Niče
Sloterdijk

Reč je dakle o jednom vrlo savremenom "preživljavanju" ali i potvrđivanju filozofije u zaoštreno nefilozofskom ili filozofiji nesklonom ambijentu, o filozofskoj politici koja ustaje protiv antifilozofske politike sudbinskog nasilja, o korektivu paradoksa koji se buni protiv spasonosnog identiteta, ali i nešto provokativnije, o izvornosti paradoksa u odnosu na logiku identiteta. Tu su prelomne tačke koje sažimaju onaj lajt motiv koji kao rondo iterira duž čitave Milenkovićeve knjige. Figura je uvek razlamanje okoštalih identifikacija, a protivotrov je paradoks kao "rodno mesto" filozofskog i inog mišljenja. Bilo da se ispovedaju dvojenja Hane Arent ili Hajdegera, Divjaka ili Belančića, Egzita ili Guče, identitarne politike potkopava jedna u pravom smislu politička filozofija, jedna na srpski jezik i francusku obradu jezičkog obrata, dakle Deridu i Deleza, oslonjena dekonstruktivna praksa raskrućivanja svakog imena i svih diskursa koji pretenduju na suverenitet. Sve to još uz pikantni dodatak lekovitog otklona od svečane i uvek makar potencijalno doslovno smrtne ozbiljnosti, a za račun mogućnosti (i) slobode. Pa i slobode interpretacije.

Iz veštine prikazivanja i kazivanja izranjaju prikaze ali i ukazi, nijednog trenutka ne izneveravajući nego afirmišući ono prezentovano koje se, sa svoje strane, samo usložnjavanje, izdajom, preadaptacijom i predislociranom kontekstualizacijom oživljuje. Odgovarajući sagovornici moraju biti u igri za takav poduhvat "stapanja horizonata": posvećeni i promišljeni čitalac i čitani autor otvoren za tumačenja. Na prvom je teret i odgovornost da bude dostojan dejstvenog kapaciteta potonjeg. Da ga ne oskrnavi ali i da ga lojalnošću ne ubije po drugi put, da mu ostane veran samo svojevrsnim neverstvom, da ispuni onu "misiju" njegovog dela koja zahteva njegovo puno i neočekivano angažovanje čak i u lokalnim kontroverzama. Tako Milenkovićeви prikazi otvoreno prelaze u ono što su pod okriljem jednog novinarskog žanra skrivali da jesu. Već i etimološki, naime, pri-kazivanje je u našem jeziku obavezno da kazuje (a ne samo pre-gleda, ne samo referiše, ne raportira) i stoga se u svojim najboljim izdancima možda i nužno preseljava u esej. U slučaju *Filozofskih fragmenata* to znači da minijature kondenzovane filozofske inspirisanosti u jednom samosvesnom i koncentrisanom zamahu strateški prerastaju vlastiti povod i postaju ono što žele i treba da budu: samo, kao da je to samo – inspirativni i informativni, čak edukativni, žanrovski i leksički neomeđeni ali po upečatljivom stilu prepoznatljiviji – odlični tekstovi.